

Chỉ đạo biên soạn:

VỤ KHOA HỌC VÀ ĐÀO TẠO – BỘ Y TẾ

Chủ biên:

GS.TS. TRƯƠNG VIỆT DŨNG

ThS. PHÍ VĂN THÂM

Những người biên soạn:

1. TS. PHAN THỤC ANH
2. GS.TS. TRƯƠNG VIỆT DŨNG
3. GS.TS. PHẠM THỊ MINH ĐỨC
4. BSKII. NGHIÊM XUÂN ĐỨC
5. GS.TS. VÕ XUÂN MINH
6. ThS. PHÍ VĂN THÂM
7. PGS.TS. PHẠM VĂN THÂN
8. BS. NGUYỄN PHIÊN

Tham gia tổ chức bản thảo:

ThS. PHÍ VĂN THÂM

ThS. PHÍ THỊ NGUYỆT THANH

LỜI GIỚI THIỆU

Nhằm đổi mới phương pháp giảng dạy để nâng cao chất lượng đào tạo y học, trong nhiều năm qua, Bộ Y tế đã tổ chức nhiều lớp đào tạo giảng viên về Sư phạm Y học để hướng dẫn Phương pháp giảng dạy Y – Dược học. Tuy nhiên, các khoá học đó chỉ giới thiệu những vấn đề chung về nghiệp vụ Sư phạm Y học mà chưa tổ chức được nhiều lớp học đào tạo các thầy về nội dung này nên gặp nhiều khó khăn trong công tác chuẩn bị bài giảng. Nhằm từng bước nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên trong các trường đào tạo nhân lực y tế, Bộ Y tế tổ chức biên soạn các tài liệu hướng dẫn giảng viên về phương pháp dạy–học kịp thời phục vụ cho công tác đào tạo giảng viên ngành Y tế.

Cuốn sách này biên soạn nhằm giúp cho các thầy dạy về Phương pháp dạy–học trong các khoá đào tạo giảng viên về phương pháp giảng dạy trong ngành Y tế. Đồng thời, cuốn sách cũng rất có ích cho các giảng viên trong các trường y tế và những cán bộ làm công tác đào tạo trong việc nâng cao nghiệp vụ giảng dạy y học.

Cuốn sách lựa chọn 9 chủ đề thường gặp trong việc đào tạo giảng viên về Sư phạm Y học làm nội dung chủ đạo. Mỗi chủ đề được cấu trúc gồm ba phần: phần bài giảng, phần tài liệu học tập và phần hướng dẫn tổ chức thực hiện bài giảng.

– Phần bài giảng được biên soạn theo cách tiến hành thông thường một bài giảng bao gồm mục tiêu học tập, những nội dung cốt lõi cần thiết phải đề cập theo chủ đề và phần lượng giá.

– Phần tài liệu học tập sử dụng cho bài giảng là căn cứ để biên soạn bài giảng. Phần này có thể biên soạn một bài mới nếu chưa có tài liệu đầy đủ. Trường hợp đã có các tài liệu liên quan để cập tương đối đầy đủ thì chỉ cần phê tô tài liệu để sử dụng cho bài giảng.

– Phần hướng dẫn tổ chức thực hiện bài giảng gồm: (1) Những việc cần chuẩn bị trước khi lên lớp như: kế hoạch dạy–học, điều kiện nơi triển khai bài giảng, tài liệu cần có và vật liệu dạy–học hỗ trợ; (2) Dự kiến phân bố thời gian cho các nội dung của bài, các hoạt động tiến hành dạy–học trên lớp; (3) Cách thức triển khai bài giảng, những công việc mà thầy và trò sẽ tiến hành trên lớp và (4) Một số điểm cần lưu ý cho các giảng viên lần đầu giảng dạy môn học để bài giảng thành công. Việc tiến hành bài giảng tùy thuộc vào mỗi thầy giáo, cô giáo. Các nội dung trong sách được coi như là ví dụ cho các giảng viên mới chuẩn bị bài giảng.

Cuốn *Phương pháp giảng dạy Y – Dược học* được biên soạn bởi các nhà giáo giàu kinh nghiệm và tâm huyết về sư phạm y học của ngành Y tế. Sách được Hội đồng chuyên môn của Bộ Y tế thẩm định và được ban hành phục vụ cho công tác đào tạo các thầy giảng dạy về Sư phạm Y học của ngành Y tế. Trong quá trình sử dụng cuốn sách sẽ được chỉnh lý, bổ sung và cập nhật.

Bộ Y tế xin chân thành cảm ơn các nhà giáo, các chuyên gia đã dành nhiều công sức để hoàn thành cuốn sách; đồng thời cảm ơn các giáo sư, các thầy cô giáo đã đọc phản biện và đóng góp nhiều ý kiến quý báu giúp cuốn sách được hoàn thiện. Nhân dịp này Bộ Y tế cũng xin cảm ơn Tổ chức Y tế Thế giới và Giáo sư Arie Rotem đã hỗ trợ để cuốn sách sớm được ra mắt độc giả.

Vì đây là dạng tài liệu mới của ngành Y tế, chúng tôi mong nhận được ý kiến đóng góp của các thầy, cô giáo và độc giả để tài liệu được hoàn thiện hơn.

VỤ KHOA HỌC VÀ ĐÀO TẠO – BỘ Y TẾ

MỤC LỤC

Lời giới thiệu	3
Mục lục	5
Bài 1. ĐẶC ĐIỂM HỌC TẬP CỦA NGƯỜI LỚN	11
<i>(GS.TS. Phạm Thị Minh Đức)</i>	
Phần I – Bài giảng	11
Mục tiêu	
1. Các đặc điểm của người lớn khi đi học	11
2. Ba nguyên tắc cơ bản trong cách học của người lớn	11
3. Đặc điểm của Dạy–Học tích cực	11
4. Chu trình học của người lớn	12
5. Các phong cách học tập khác nhau của học viên	12
6. Cách xác định các phong cách học của học viên	12
Tự lượng giá	12
Phần II – Tài liệu học tập	16
Người lớn học như thế nào ?	16
Phần III – Hướng dẫn dạy–học	26
1. Những công việc cần chuẩn bị cho bài giảng	26
2. Phân bố thời lượng	27
3. Các hoạt động dạy–học	27
4. Một số điểm cần lưu ý	30
Bài 2. CÁC KỸ NĂNG HƯỚNG DẪN HỖ TRỢ HỌC VIÊN	31
<i>(GS.TS. Phạm Thị Minh Đức)</i>	
Phần I – Bài giảng	31
Mục tiêu	31
1. Kỹ năng giao tiếp	31
2. Kỹ năng khen ngợi, động viên	31
3. Kỹ năng cho phản hồi	31
4. Kỹ năng sử dụng các câu hỏi	32
5. Kỹ năng tạo môi trường học tập an toàn, thân thiện và có hiệu quả	33
6. Kỹ năng sử dụng trò chơi trong dạy–học	32
7. Cách xử lý một số tình huống khó	32
Tự lượng giá	32
Phần II – Tài liệu học tập	34
Giáo viên hướng dẫn/hỗ trợ học viên học như thế nào?	35
Phần III – Hướng dẫn giảng viên	57
1. Những công việc cần chuẩn bị cho bài giảng	57
2. Phân bố thời lượng: tổng thời lượng 350 phút (5 giờ 50 phút)	57
3. Các hoạt động dạy–học	57
4. Một số điểm cần lưu ý khi dạy–học	60

Bài 3. XÁC ĐỊNH MỤC TIÊU VÀ NỘI DUNG HỌC TẬP	61
	<i>(TS. Phan Thục Anh)</i>
Phần I – Bài giảng	61
Mục tiêu	
1. Định nghĩa và phân loại mục tiêu học tập	62
2. Mối quan hệ giữa các cấp mục tiêu học tập và các cấp chức năng nghề nghiệp	64
3. Các lĩnh vực và mức độ của mục tiêu	64
4. Cách viết mục tiêu cụ thể	68
5. Các phẩm chất của mục tiêu học tập.....	69
6. Lợi ích của việc xác định mục tiêu	69
Tự lượng giá.....	70
Phần II – Tài liệu học tập	72
Phần III – Hướng dẫn dạy-học	72
1. Những việc cần chuẩn bị.....	72
2. Kế hoạch phân bổ thời gian (180 – 200 phút).....	72
3. Hoạt động dạy-học (hướng dẫn thực hiện từng nội dung)	73
4. Trao đổi ý kiến, kinh nghiệm với giảng viên.....	74
 Bài 4. DẠY-HỌC BẰNG THUYẾT TRÌNH VÀ THUYẾT TRÌNH CÓ MINH HOẠ	75
	<i>(GS.TS. Phạm Thị Minh Đức)</i>
Phần I – Bài giảng	75
Mục tiêu	75
1. Thuyết trình.....	75
2. Thuyết trình có minh hoạ	75
Tự lượng giá.....	76
Phần II – Tài liệu học tập	77
Dạy-học bằng thuyết trình và thuyết trình có minh hoạ như thế nào để tăng hiệu quả ..	77
1. Thuyết trình.....	78
2. Thuyết trình có minh hoạ	80
3. Các kỹ năng cần sử dụng khi thuyết trình và thuyết trình có minh hoạ	81
4. Bảng kiểm đánh giá kỹ năng thuyết trình và thuyết trình có minh hoạ	82
Phần III – Hướng dẫn giảng dạy	83
1. Những công việc cần chuẩn bị cho bài giảng	83
2. Phân bổ thời lượng: Tổng thời lượng 210 phút (3h30phút)	84
3. Các hoạt động dạy-học.....	84
Tự lượng giá.....	86
 Bài 5. PHƯƠNG PHÁP DẠY-HỌC NÊU VẤN ĐỀ, GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ VÀ DỰA TRÊN VẤN ĐỀ	87
	<i>(BSCKII. Nghiêm Xuân Đức)</i>
Phần I – Bài giảng	87
Mục tiêu	87
1. Phương pháp dạy-học nêu vấn đề	87
2. Phương pháp dạy-học giải quyết vấn đề.....	87
3. Phương pháp dạy-học dựa trên vấn đề.....	88

Phần II – Tài liệu học tập	88
I. Phương pháp dạy–học nêu vấn đề	88
1. Lý do xuất hiện	88
2. Ba giai đoạn của dạy–học nêu vấn đề.....	89
3. Các dạng phương pháp dạy–học nêu vấn đề.....	91
II. Phương pháp dạy–học giải quyết vấn đề	95
1. Lý do xuất hiện	95
2. Học lý thuyết theo chu trình giải quyết vấn đề.....	95
3. Học thực hành trên người bệnh thật	96
4. Học thực hành làm sàng không có người bệnh thật.....	96
III– Phương pháp dạy–học dựa trên vấn đề	100
1. Lý do xuất hiện.....	100
2. Đặc điểm của phương pháp PBL.....	101
3. Quy trình thực hiện PBL	102
4. Ưu điểm và hạn chế của PBL.....	103
Tự lượng giá.....	104
Phần III – Hướng dẫn dạy–học	107
1. Những công việc cần chuẩn bị cho bài giảng	107
2. Kế hoạch phân bổ thời gian dạy–học	107
3. Các hoạt động dạy–học.....	107
4. Một số điểm lưu ý	112
Bài 6. DẠY–HỌC BÊN GIƯỜNG BỆNH	115
	<i>(BSCKII. Nghiêm Xuân Đức)</i>
Phần I – Bài giảng	115
Mục tiêu	115
Phần II – Tài liệu học tập	116
1. Ưu, nhược điểm của dạy–học bên giường bệnh	116
2. Xếp loại phương pháp dạy–học bên giường bệnh	116
3. Nguyên tắc dạy–học bên giường bệnh	117
4. Các phương pháp dạy–học bên giường bệnh cụ thể	118
5. Dạy thái độ bên giường bệnh.....	118
6. Dạy kỹ năng giao tiếp bên giường bệnh	119
7. Dạy lập luận chẩn đoán (<i>diagnosis reasoning</i>).....	119
8. Dạy thủ thuật: kèm cặp, cầm tay chỉ việc.....	121
9. Dạy nối dài sau dạy– học bên giường bệnh	121
10. Lượng giá bên giường bệnh	122
Tự lượng giá.....	123
Phần III – Hướng dẫn dạy–học	125
1. Những công việc cần chuẩn bị cho bài giảng	125
2. Kế hoạch phân bổ thời gian dạy–học	125
3. Các hoạt động dạy–học.....	125
4. Một số điều cần lưu ý	127

Bài 7. DẠY-HỌC TẠI PHÒNG THÍ NGHIỆM	129
	<i>(GS.TS. Võ Xuân Minh)</i>
Phần I – Bài giảng	129
Mục tiêu	129
1. Giới thiệu tóm tắt	129
2. Năng lực mong muốn ở người hướng dẫn thực tập	130
3. Xác định mục tiêu thực hành	130
4. Quy trình dạy-học trong phòng thí nghiệm	131
5. Đánh giá học viên	132
Tự lượng giá	132
Phần II – Tài liệu học tập	133
Phần III – Hướng dẫn dạy – học	133
1. Những công việc cần chuẩn bị cho bài giảng	133
2. Hoạt động và các bài tập.....	133
3. Bảng kiểm tự lượng giá giảng viên.....	137
4. Hướng dẫn cho giảng viên	138
Bài 8. DẠY-HỌC TẠI CỘNG ĐỒNG	139
	<i>(GS.TS. Trương Việt Dũng)</i>
Phần I – Bài giảng	139
Mục tiêu	139
1. Sự cần thiết và tầm quan trọng của dạy-học tại cộng đồng	139
2. Khả năng bổ sung kiến thức, kỹ năng và thay đổi thái độ khi học tại cộng đồng.....	140
3. Ba giai đoạn của quá trình dạy-học tại cộng đồng	140
4. Sử dụng các nguồn thông tin và số liệu từ sổ sách, tài liệu của cơ sở y tế	141
5. Phương pháp viết một nghiên cứu trường hợp dựa trên tình huống trong thực tế và viết báo cáo thực địa.....	143
Tự lượng giá.....	143
Phần II – Hướng dẫn giảng dạy	144
1. Các hoạt động dạy-học.....	144
2. Một số điểm cần lưu ý khi dạy-học.....	150
Bài 9. LƯỢNG GIÁ HỌC VIÊN	152
	<i>(PGS.TS. Phạm Văn Thân)</i>
Phần I – Bài giảng	152
Mục tiêu	152
1. Đặt vấn đề	152
2. Khái quát và lượng giá học viên.....	153
2.1. Mục đích của lượng giá học viên	153
2.2. Thuật ngữ sử dụng khi lượng giá.....	154
2.3. Các phương pháp lượng giá học viên	155
2.4. Người đánh giá	156
2.5. Phẩm chất lượng giá	156
2.6. Hệ thống đánh giá	157

2.7. Độ khó và độ phân cách	158
2.8. Quy trình xây dựng bộ test.....	159
2.9. Đề thi từ test và chuẩn bị tài liệu cho lượng giá (<i>lượng giá kiến thức</i>)	160
3. Lượng giá kiến thức.....	160
3.1. Khái quát về lượng giá kiến thức.....	160
3.2. Mục đích lượng giá kiến thức	161
3.3. Phương pháp lượng giá kiến thức và nguyên tắc chọn	162
3.4. Phương pháp viết một số câu hỏi / Test để lượng giá kiến thức.....	164
4. Dùng test để lượng giá và cấu trúc đề	177
Tự lượng giá	178
5. Lượng giá kỹ năng.....	178
5.1. Khái quát về lượng giá kỹ năng	178
5.2. Một số phương pháp lượng giá kỹ năng	179
5.3. Mô tả một vài phương pháp lượng giá kỹ năng	180
5.4. Lượng giá kỹ năng qua nghiên cứu trường hợp/tình huống hoặc vấn đề xử trí người bệnh	184
5.5. Lượng giá kỹ năng bằng phương pháp chạy trạm.....	186
5.6. Ghi nhật ký thực hành và báo cáo kết quả	190
Tự lượng giá	191
Phần II – Hướng dẫn giảng dạy	191
I– Những công việc cần chuẩn bị cho bài giảng.....	191
1. Chuẩn bị kế hoạch dạy–học.....	191
2. Chuẩn bị tài liệu học tập cho học viên.....	192
4. Chuẩn bị các bài tập cho học viên.....	192
II– Kế hoạch phân bổ khái quát thời gian.....	192
Phần III – Hướng dẫn dạy–học	193
1. Các hoạt động dạy–học.....	193
2. Một số trao đổi với giảng viên	198
Tài liệu tham khảo	200
Giới thiệu sơ lược về các tác giả.....	201

Bài 1

ĐẶC ĐIỂM HỌC TẬP CỦA NGƯỜI LỚN

(Người lớn học như thế nào ?)

Phần I. BÀI GIẢNG

MỤC TIÊU

1. *Mô tả được năm đặc điểm của người lớn đi học.*
2. *Phân tích được ba nguyên tắc dạy-học người lớn và bốn đặc điểm của Dạy – Học tích cực.*
3. *Giải thích về chu trình học của người lớn và ứng dụng.*
4. *Mô tả được hai cách phân loại phong cách học tập của học viên.*

1. Các đặc điểm của người lớn khi đi học

- Người lớn không phải là "cái thùng rỗng".
- Người lớn có nhu cầu được biết lý do họ cần học.
- Người lớn có nhu cầu tự định hướng cao.
- Người lớn đi học có động cơ rõ ràng.
- Người lớn không thích sự áp đặt.

2. Ba nguyên tắc cơ bản trong cách học của người lớn

- Có sự tham gia tích cực của học viên trong lớp học.
- Tạo môi trường "hỗ trợ" học tập trong lớp học.
- Tận dụng các kinh nghiệm học tập độc lập của học viên.

3. Đặc điểm của Dạy-Học tích cực

- Dạy-học theo mục tiêu.
- Có sự tham gia tích cực của học viên.
- Có phản hồi thường xuyên.
- Lượng giá dựa vào mục tiêu.